

Op zoek naar een eigentijdse bestemming voor historische militaire gebouwen

S T U D I E D A G E N

s a m e n g e v a t

COLLOQUIUM

op vrijdag 17 september 1999 in Oostende

Feest- en Kultuurpaleis, Wapenplein, 8400 Oostende

Deelnameprijs: 1250 BEF inclusief lezingen, documentatiemap,
bezoek tentoonstelling, vervoer Fort Napoleon, lunch, koffie
en drink

EXCURSIE

op zaterdag 18 september 1999 in Utrecht

Vertrekpunt: Antwerpen

Deelnameprijs: 1300 BEF inclusief gidsing, lunch
en busvervoer

Inschrijven:

uiterlijk op vrijdag 3 september 1999 aan
de hand van de bijgevoegde antwoordkaart

Het colloquium en de excursie 'Op zoek naar een eigentijdse
bestemming voor historische militaire bouwwerken'
zijn een initiatief van de Stichting Vlaams Erfgoed en de Simon
Stevinstichting met medewerking van de stad Oostende

Stichting Vlaams Erfgoed

Stichting Vlaams Erfgoed

Bergstraat 72

1000 Brussel

T (02) 512 22 72 • F (02) 512 36 67

E-mail: stichting.vlaamserfgoed@ping.be

Simon Stevinstichting

p.a. Robert Gils

Kattebrug 10

9140 Temse

T (03) 771 19 12

U I T N O D I G I N G
C O L L O Q U I U M

OP VRIJDAG 17 SEPTEMBER 1999 IN OOSTENDE

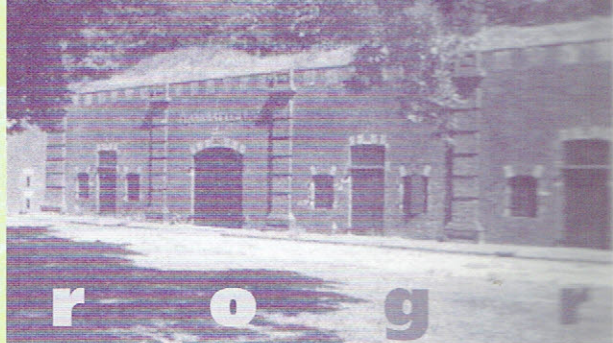
Op zoek naar een eigentijdse bestemming voor historische militaire gebouwen

voortgezet: Antwerpen (SVE)

OP ZATERDAG 18 SEPTEMBER 1999 IN UTRECHT

E X C U R S I E
U I T N O D I G I N G

r o g r a m m a de forten . . .

De forten die worden bezocht:

Fort Rijnauwen uit 1868-1871

In dit paradepaardje van de Nederlandse vestingbouw, dat dienstdeed als buffer tussen de vijandelijke artillerie en de stad Utrecht, krijgen de deelnemers een algemene inleiding op de Oude en Nieuwe Nederlandse waterlinie. Fort Rijnauwen is momenteel een uniek natuurgebied in Nederland.

De Botanische tuinen van de Utrechtse universiteit op Fort Hoofddijk, dat is aangelegd in 1877-1879

Sinds de jaren 1960 bevindt zich hier een grote alpentuin en zijn de gebouwen op het fort onder meer als laboratoria in gebruik. Een verhaal van een ingrijpende herbestemming.

Fort Jutphaas, een vroeg fort

uit de jaren 1820

Dit fort ligt op een vanouds strategische plaats. Het bevindt zich nu te midden van kantoren en bedrijven, verscholen in het groen, en is eigendom van de gemeente. Het bomvrije wachthuis werd als wijnhandel (Wijnkoperij 'Trouvaille') ingericht.

Fort Honswijk, een belangrijk

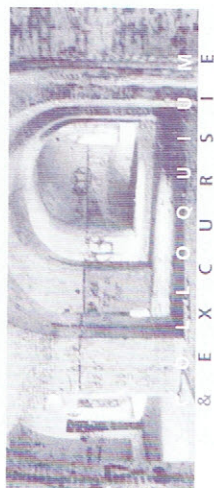
verdedigingswerk van na 1840

Dit fort, met een markant neoclassicistisch poortgebouw, is een (afgelegen) product van de uitbreiding van de N.H.W. na 1840. Het was tot voor enkele jaren in militair gebruik. Het debat over de nieuwe bestemming moet hier nog beginnen.

Vertrekpunt: Antwerpen
Deelnameprijs: 1300 BEF
inclusief documentatiemap,
gidsing, bezoek aan
de forten, lunch
en busvervoer

18 september 1999

Op zoek naar
een eigentijdse bestemming voor
historische militaire bouwwerken

Stichting Vlaams Erfgoed
Bergstraat 72
1000 BRUSSEL

Het programma

Op de excursie bezoeken de deelnemers enkele forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in Utrecht.

De Oude en de Nieuwe Hollandse Waterlinie

DE EXCURSIE

We schrijven eind 16de eeuw als de gewesten Holland en Utrecht plannen maken voor een verdedigingsgordel: de waterlinie. Doel was de oprukkende Spaanse troepen ook tussen de steden een halt toe te roepen. Uiteindelijk ontwierp alleen Holland een eigen waterlinie. Die zou de geschiedenis ingaan als de Oude Hollandse Waterlinie (O.H.W.). Daar werden in 1672 de Franse legers van Lodewijk XIV tegengehouden, terwijl Utrecht in Franse handen viel.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie (N.H.W.), die oostelijker ligt dan de Oude en tussen de Zuiderzee en de Nieuwe Merwede loopt, is een product van de nieuwe aanpak van de landsverdediging na de onafhankelijkheid in 1814. Dankzij een besluit van koning Willem I werd ook het verkeersknooppunt Utrecht nu in de linie opgenomen. Die steunde vooral op inundaties. De forten, die strategische plaatsen beschermden, zijn rond 1960 opgeheven als verdedigingswerk en verloren hun militaire betekenis. Vele kregen intussen een andere bestemming.

Zaterdag

Forten, vestingen, kazernes, omwallingen, schansen, bunkers, ... : deze historische militaire bouwwerken vormen een belangrijk maar niet vanzelfsprekend onderdeel van ons monumentaal erfgoed, waar sinds kort een groeiende belangstelling voor merkbaar is.

Typerend voor de meeste van deze bouwwerken is dat ze niet langer hun oorspronkelijke functie (kunnen) vervullen. Dat doet onvermijdelijk de vraag rijzen hoe men met dit patrimonium kan omgaan: wat is mogelijk? Wat zijn de beperkingen? Welke visies en voorbeeldprojecten zijn er?

- De zondag vóór het colloquium (12 september 1999) zullen naar aanleiding van de Open Monumentendag Vlaanderen rond het thema 'Via Europa. Reisverhalen in steen' over heel Vlaanderen tal van historische militaire bouwwerken worden opengesteld.
- Van 13 juni tot 26 september 1999 vindt in de Venetiaanse Gaanderijen op de Zeedijk van Oostende de tentoonstelling 'Met grof geschut. Vestingbouw langs de Noordzee' plaats.
- De opening van het gerestaureerde Fort Napoleon in Oostende, een monument dat door de Stichting Vlaams Erfgoed wordt beheerd, is gepland voor april 2000.

Beide stichtingen nodigen u daarom op vrijdag 17 en zaterdag 18 september 1999 uit op een colloquium en een excursie: op zoek naar een eigentijdse bestemming voor historische militaire bouwwerken. U kan het volledige programma volgen of een keuze maken uit colloquium of excursie.

HET COLLOQUIUM

Het programma

Het zoeken naar nieuwe bestemmingen en functies voor waardevolle historische sites, vormt de rode draad door het programma.

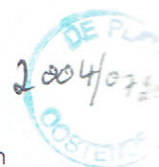
Tijdens de *voormiddag* wordt het thema voorgesteld. Eerst gaan we in op de geschiedenis en de typologie van de vestingbouw. Vervolgens wordt de weg naar de nieuwe bestemming geschetst in de context van de ruimtelijke ordening. Tot slot zullen de modaliteiten van de functiewijziging bij militaire gebouwen toegelicht worden.

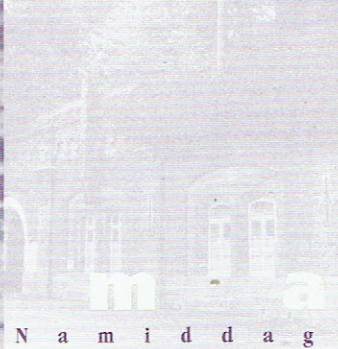
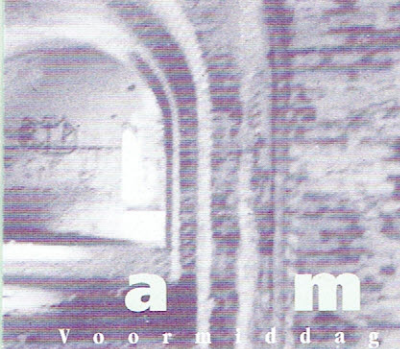
De *namiddag* wordt in de vorm van een keuze-programma gewijd aan discussies over bepaalde typen van militaire bouwwerken, steeds in het licht van de nieuwe bestemmingen die ze kunnen krijgen.

De deelnemers kunnen kiezen uit vier thema's waarover discussiegroepen worden gevormd. Onder leiding van een moderator discussieert een panel van deskundigen over het thema, uitgaande van voorbeelden. Ook de deelnemers kunnen, op basis van vragen, een inbreng hebben in het debat.

Vrijdag 17 september 1999

a m m a
V o o r m i d d a g

N a m i d d a g

1.

2.

Dit zijn de thema

9 uur Onthaal met koffie

9.30 uur Verwelkoming
de heer Jean Vandecasteele,
burgemeester van de stad Oostende

9.40 uur Inleiding
de heer Jan Holderbeke,
dagvoorzitter

9.50 uur Geschiedenis en
typologie van de vestingbouw
luitenant-kolonel b.d. Robert Gils,
voorzitter van het dagelijks bestuur
van de Simon Stevinstichting

10.30 uur Pauze met koffie

10.50 uur De weg naar
een nieuwe bestemming
in het kader van onze
ruimtelijke ordening
de heer Maurits Foblets, ingenieur bij de
afdeling Ruimtelijke Planning van
AROHM van het Ministerie van
de Vlaamse Gemeenschap (o.v.)

11.20 uur De hedendaagse functie
van militaire bouwwerken ter
discussie gesteld
prof. dr. ir.-arch. Piet Lombaerde,
ondervoorzitter van het dagelijks bestuur
van de Simon Stevinstichting

12 uur Lunch in het Fort Napoleon

14 uur Toelichting bij
het namiddag gedeelte
de heer Jan Holderbeke

14.30 uur De moderator geeft
een korte inleiding over het
betreffende thema

14.40 uur De panelleden en
hun projecten worden voor-
gesteld

15.20 uur Debat aan de hand
van stellingen; vragenronde
vanuit het publiek

16 uur Bezoek aan de
tentoonstelling 'Met grof
geschut. Vestingbouw langs
de Noordzee.' in de
Venetiaanse Gaanderijen

17 uur Algemeen besluit
de heer Jan Holderbeke

17.15 uur Einde

**Feest- en Kulturpaleis,
Wapenplein, 8400 Oostende
Deelnameprijs: 1250 BEF
inclusief lezingen, documentie-
map, bezoek tentoonstelling,
vervoer Fort Napoleon, lunch,
koffie en drink**

De Antwerpse fortengordel

Van de befaamde Brialmont-
vesting resten nog zeven forten.
Ze behoren tot de grootste
bakstenen versterkingen uit
de tweede helft van de
19de eeuw. Nadat het leger
ze lange tijd als kazerne of
depot had gebruikt, werden ze
na de Tweede Wereldoorlog
verkocht. Eigenaars en gebrui-
kers gaan in het debat op zoek
naar nieuwe functies en naar
oplossingen voor het beheer,
de restauratie en de exploitatie
van een dergelijk fort.

voorzitter:
luitenant-kolonel b.d. Robert Gils
panelleden:
de heer Francis Brenders, adjunct
van de directeur bij de afdeling
Monumenten en Landschappen
van het Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap
de heer Paul De Loose, schepen
van Openbare Werken van
de stad Antwerpen
de heer Peter Vermeulen, ir.-arch.
bij Stramien c.v., Atelier voor Stads-
ontwerp en Ruimtelijke Planning
de heer Hugo Verreyken, hoofd
van de Groen- en Milieudienst
van de gemeente Edegem

Kazernes

Na de afschaffing van de leger-
dienst stootte het Belgisch
leger tal van militaire domeinen
af, waaronder een aantal
kazernes. Die zijn in verschil-
lende periodes gebouwd.
Onderwerp van het debat is de
problematiek van de verkoop
en de herbestemming van
deze gebouwen.

voorzitter:
generaal-majoor b.d. ir. François Joos
panelleden:
kolonel ir. Jean Vandenberghe,
hoofd van de sectie administratie
en beheer, divisie infrastructuur
van de Generale Staf
mevrouw Dominique Vieren,
architecte bij de Dienst
Monumenten en Landschappen
van de stad Mechelen
de heer Geert Van Doorne, conservator
van de Dienst Monumentenzorg van
de stad Gent

3.

'S:

In de 16de en 17de eeuw werden in de Nederlanden veel steden, forten en schansen versterkt met aarden omwallingen. Vele daarvan zijn afgebroken, andere werden lange tijd verwaarloosd. In Nederland is een aantal omwallingen gerestaureerd. In het debat wordt nagegaan wat er in Vlaanderen (nog) kan gebeuren.

voorzitter:

prof. dr. ir.-arch. Piel Lombaerde

panelleden:

de heer Robrecht Pillen, conservator van het natuurreservaat 'De Oude Stadswallen' in Damme

de heer Johan Termote, kunsthistoricus

de heer Stoffel van der Bijl, bestuurslid van de Stichting Vesting Bourlange

mevrouw Veerle Van Deun, project-ingenieur bij de afdeling Zeeschelde van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Het Fort Napoleon

Dit zeefort, dat werd gebouwd in de jaren 1810-1814, wordt momenteel door de Stichting Vlaams Erfgoed gerestaureerd en krijgt een nieuwe bestemming. In het debat staat dit proces, dat in het voorjaar van 2000 wordt afgerond, centraal: welke problemen doken er op? Hoe zullen de nieuwe functies worden waargemaakt?

voorzitter:

de heer Patrick Vissers, algemeen coördinator van de Stichting Vlaams Erfgoed

panelleden:

de heer Geert Declerck, directeur van Toerisme Oostende

de heer Frank Ryon, lid van de Simon Stevinstichting en van de wetenschappelijke adviesgroep Fort Napoleon

de heer Filip Vanhaverbeke, ruimtelijk planner en stafmedewerker bij het WTIAB

de heer Damiaan Vanhoutte, architect, belast met de restauratie van het Fort Napoleon

C O L L O Q U I U M
& E X C U R S I E

Naam en voornaam

Functie

Naam vereniging/instelling/medium

Adres

Tel. Fax

E-mail

- ☐ zal op vrijdag 17 september 1999 deelnemen aan het colloquium in Oostende (kostprijs 1250 BEF).
- ☐ zal op zaterdag 18 september 1999 deelnemen aan de excursie naar de Nieuwe Hollandse Waterlinie in Utrecht (kostprijs 1300 BEF).
- ☐ neemt deel aan beide luiken van het programma (kostprijs 2550 BEF).
- ☐ neemt deel aan beide luiken van het programma en is lid van de Stichting Vlaams Erfgoed (kostprijs 2300 BEF).
- SVE-lidnummer: 9 / / /

Om uw deelneming te bevestigen stort u het juiste bedrag op rekeningnummer 426-3174361-14 van de Stichting Vlaams Erfgoed, met de vermelding 'COLLO' voor het colloquium, 'EXCU' voor de excursie en 'COLEX' voor beide.

Gelieve deze antwoordkaart ten laatste vóór vrijdag 3 september 1999 over te maken aan de Stichting Vlaams Erfgoed.

Na de betaling ontvangt u een bewijs van inschrijving.